

ANALYSE FRA BØRNS VILKÅR • FEBRUAR 2023

Livet derhjemme: Små børns oplevelser af tryghed i familien

STOP
SVIGT

Tak!

En stor tak skal lyde til alle de børn, der har bidraget med vigtig viden ved at deltage i undersøgelsen om børns hverdagsliv og oplevelse af tryghed i deres familier. Både de børn, der har besvaret spørgeskemaet, og dem, der har deltaget i kvalitative interviews.

Vi vil også gerne takke personalet i alle de børnehaver, der er en del af Børns Vilkår's Børnehavepanel, og som har gjort det muligt at gennemføre undersøgelsen.

Indledning

Tryghed er afgørende for, at et barn kan trives og udvikle sig. Tryghed er, at barnet bliver set, hørt og forstået af de voksne omsorgspersoner i sit liv, og at det føler sig ønsket og sikker på sig selv og sine omgivelser. Når barnet er trygt, bliver det klar til at udforske, udvikle sig, lege og lære.

Hvordan ser tryghed ud fra barnets perspektiv? Og hvad kan børn på fire-seks år fortælle os om tryghed i hjemmet?

Børns Vilkår har tidligere undersøgt tryghed i børnehøjde med fokus på børns hverdag i daginstitutioner. I dette notat vender vi blikket mod hjemmet og undersøger børns hverdagsliv og oplevelse af tryghed i deres familier.

Notatet stiller skarpt på børnenes oplevelser af relationen til de voksne derhjemme og på forskellige aspekter af tryghed. Det er bl.a. børnenes oplevelse af at blive lyttet til og trøstet af forældrene samt deres oplevelser med konflikter i hjemmet, der kan skabe utryghed.

I notatet præsenterer vi også børnenes gode råd til, hvad de voksne derhjemme kan gøre i stedet for at skændes og skælde ud, og børnenes bud på, hvordan de voksne bedst kan hjælpe, hvis børnene er sure, vrede eller kede af det. Vi præsenterer også anbefalinger til forældre, der kan styrke børns oplevelse af tryghed i hjemmet.

Børns Vilkår undersøger

- I foråret 2022 undersøgte Børns Vilkår små børns hverdagsliv og oplevelse af tryghed i deres familier i vores landsdækkende børnehavepanel. 1.153 børn fra børnehaver i hele landet besvarede et spørgeskema.
- Børnene, der har besvaret spørgeskemaet, er fem-seks år gamle, og der er ca. lige mange drenge og piger¹. Størstedelen (85 pct.) af børnene bor med begge forældre i samme husstand, mens 15 pct. bor i en anden familietype, hvor de enten bor på skift hos deres forældre, hos én forælder eller hos en forælder og dennes nye partner².
- Som supplement til spørgeskemaundersøgelsen har vi også gennemført kvalitative interviews med 42 børn i alderen fire-seks år.

Læs mere om metoden bag undersøgelsen bagerst i notatet.

Opsummering: Det fortæller børnene

- Børn holder af at lege med og være sammen med deres familie, når de oplever, at deres forældre forstår dem og det, de vil. Størstedelen af børnene i undersøgelsen kan lide at være derhjemme og oplever det som rart at være sammen med deres forældre.
- Børn oplever, at det er trygt og rart, når deres forældre lytter til dem og trøster dem. Mange børn i undersøgelsen fortæller, at de voksne er gode til at lytte, når de fortæller om deres dag i børnehaven, og er gode til at trøste dem, når de er kede af det.
- Mere end hvert tredje barn i undersøgelsen oplever, at forældrene ofte skændes. Skænderier mellem forældrene kan være forbundet med mange forskellige følelser hos børnene, fx at børnene selv bliver sure eller kede af det. Flere børn beskriver, at det er vigtigt, at de voksne bliver gode venner igen.
- Mere end halvdelen af børnene oplever, at mindst én forælder tit råber vredt ad dem. Flere børn i interviewene fortæller, at skældud fra de voksne i hjemmet kan gøre dem triste og utrygge. For mange børn fører konflikter til, at de får en 'timeout' og skal sidde alene et andet sted end resten af familien. Det er ikke altid klart for børn, hvorfor de får en 'timeout'.
- I undersøgelsen er der et sammenfald mellem voksens skænderier og skældud: De børn, der oplever, at forældrene ofte skændes, oplever også i højere grad selv at blive råbt vredt ad, sammenlignet med børn, hvis forældre skændes mindre.
- Omtrent hvert tiende barn oplever, at deres forældre ikke har tid til at være sammen med dem derhjemme. Børnenes fortællinger viser, at børn typisk bliver triste eller keder sig, når de voksne har travlt. Travlhed kan bl.a. betyde mindre tid til leg, trøst eller afsked med forældre om morgenen, som børnene sætter pris på.

Anbefalinger fra Børns Vilkår

01

Lyt til dit barn

Det har stor betydning for børn, at deres forældre lytter og prøver at forstå dem, det, de føler, og det, de er optagede af. Lyt til dit barn, og spørg ind til det, dit barn er optaget af. Du kan vise med øjenkontakt, ansigt og krop, at du gerne vil høre og forstå, hvad dit barn oplever og føler.

02

Undgå at skændes foran barnet

Mange børn bliver utrygge, når deres forældre skændes. Prøv at holde jeres skænderier til tidspunkter, hvor jeres barn ikke kan høre jer. Hvis jeres barn alligevel lytter med, så stop med at skændes, og fortæl barnet, at I bliver gode venner igen.

03

Giv positive anvisninger

Børn ønsker voksne, der på en stille og rolig måde kan sige, hvad de skal gøre, og hvad de ikke må. Fortæl dit barn, hvad det skal gøre, fremfor hvad det ikke skal gøre. Det gør det lettere for dit barn at leve op til forventningerne og gøre det, du gerne vil have.

04

Brug andre strategier end skældud

Mange børn bliver utrygge, når deres forældre skælder ud, uanset om vreden er rettet mod barnet eller andre i familien. Undgå så vidt muligt at skælde ud, og øv dig i at bruge andre strategier. Stop op, træk vejret og find roen hos dig selv. Først når du selv er i ro, kan du hjælpe dit barn med at finde ro til at kunne lytte og følge dine anvisninger. Søg hjælp, hvis konflikterne er for svære at håndtere.

05

Reparer på relationen, hvis du er kommet til at skælde ud

Mange børn ønsker voksne, som kan sige undskyld og trøste, hvis de er kommet til at skælde ud. Sørg for, at barnet føler sig forstået, og at I bliver gode venner igen. Forsøg at se situationen fra dit barns perspektiv, sæt ord på det, der skete, og gæt på, hvad dit barn oplevede i situationen.

06

Undgå så vidt muligt 'timeouts'

Mange børn oplever, at forældrene forviser dem til et andet rum, når de er sure på dem. Men en 'timeout' lærer kun barnet, at det har gjort noget forkert - ikke hvad det skulle have gjort i stedet for. Barnet lades alene med svære følelser og usikkerhed. Giv dit barn besked om, hvad du gerne vil have, barnet stopper med, og hvad barnet kan gøre i stedet. Er det svært at bevare roen, kan du give dig selv en pause, eller evt. få din partner til at tage over.

07

Prioriter nærvær og samvær med barnet

Børn kan føle sig alene og triste, hvis deres forældre har travlt og ikke har tid til at være sammen med dem derhjemme. Prioriter samvær og nærvær med dit barn, og lad barnet deltage i opgaverne i hjemmet.

08

Vær opmærksom på dit skærmbrug

Telefoner og andre skærme kan tage fokus, så de voksne kommer til at overse det, børnene prøver at fortælle med krop, lyde og mimik. Det kan skabe utryghed. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan, hvornår og hvor meget du bruger digitale medier, når du er sammen med dit barn.

Læs mere, og få uddybende råd om skældud, timeout og livet med småbørn på **[bornsvilkår.dk/småbørn](https://bornsvilkar.dk/småbørn)**

Hvorfor er tryghed vigtigt?

Tryghed er afgørende for, at børn kan trives, udvikle sig og lære. Hvis et barn ikke er tryk sammen med sine vigtigste voksne, kan det få problemer senere i livet.

Tryghed handler bl.a. om, at man som barn føler sig ønsket, værdsat, elsket og i sikkerhed hos sine forældre, og at man kan finde hjælp og støtte, hvis noget er for svært at klare på egen hånd.

Tryghed kan forstås som oplevelsen af at blive set, hørt og mødt. Det betyder ikke, at barnet skal bestemme alt eller høres i alle hverdagens beslutninger, men barnet skal mødes og spejles i, hvordan det oplever sig selv, sin omverden og sine følelser. På den måde kan det finde tryghed, ro og støtte til at udforske og udvikle sig.

Hvis et barn ikke oplever at få dækket sit basale behov for tryghed, kan det få langsigtede konsekvenser. Utryghed opstår bl.a., hvis de voksne derhjemme ikke er stabile og tilgængelige, og hvis barnet derfor ikke oplever at blive set, hørt, mødt og spejlet i sine følelser. Utryghed – og det, der også kaldes en utryk tilknytning – sammenkædes bl.a. med udviklingen af psykiske og adfærdsmæssige problemer senere i opvæksten³.

Vi har i denne undersøgelse indkredset oplevelsen af tryghed til nogle forhold, vi mere direkte kan måle på og spørge børnene om.

SÅDAN HAR VI UNDERSØGT TRYGHED

- Oplevelsen af **tryghed** indkredser vi ved at spørge til **samværet med de voksne** derhjemme, fx om **barnet kan lide at være derhjemme**, og om det oplever, at **det er rart at være sammen med forældrene**.
- Oplevelsen af at **blive set, hørt, forstået og spejlet i sine følelser** indkredser vi ved at spørge til **interaktioner mellem barn og voksen**, herunder muligheden for at **få trøst**, når man er ked af det og **at blive lyttet til**.
- Oplevelsen af **utryghed** indkredser vi ved at spørge til **konflikter i hjemmet** herunder **skænderier mellem forældre** og barnets oplevelser med **skældud** i form af **at blive råbt vrede ad derhjemme**.
- **Rammer og vilkår** for tryghed indkredser vi ved at spørge, om **forældrene har tid** til at være sammen med børnene derhjemme.

De fleste børn holder af at være sammen med deres familie

De fleste af børnene i undersøgelsen kan godt lide at være derhjemme, og stort set alle oplever, at det er rart at være sammen med deres forældre. En lille gruppe børn synes ikke, det er rart at være derhjemme.

”

[De voksne] passer godt på os,
og leger og smører madder

Det kan ses som et tegn på tryghed i de nære relationer, når børn godt kan lide at være derhjemme, og sådan er det for langt de fleste børn i spørgeskemaundersøgelsen: 84 pct. svarer ja til, at de godt kan lide at være derhjemme, mens en mindre gruppe på 5 pct. svarer nej til, at de kan lide at være derhjemme⁴.

Størstedelen af børnene oplever også, at det er rart at være sammen med mindst én forælder (se figur 1). Af de børn, der har svaret på spørgsmålene for begge forældre, svarer 77 pct., at det er rart at være sammen med begge forældre, mens ganske få børn i undersøgelsen oplever, at det ikke er rart at være sammen med nogen af forældrene⁵.

Leg og samvær er rart

Også i interviewene fortæller børnene, at de godt kan lide at være derhjemme. Mange børn fortæller, at de godt kan lide at lege og lave forskellige aktiviteter i hjemmet, både alene og sammen med søskende og forældre.

Her fortæller Agnete og Bertil, hvad de godt kan lide ved at være derhjemme:

- Interviewer: *Hvad kan du godt lide ved at være derhjemme?*
Agnete: *At lege.*
Interviewer: *Ja?*
Agnete: *Og se tegnefilm.*
Interviewer: *Og se tegnefilm. Hvad med dig Bertil, hvordan er det at bo hjemme hos dig?*
Bertil: *Jeg hjælper min mor med at lave mad.*
Interviewer: *Ja?*
Agnete: *Det kan jeg også godt lide.*
Interviewer: *Hvad synes du om det Bertil?*
Bertil: *Det synes jeg er fint og dejligt.*

Leg og samvær med søskende, forældre og kæledyr er noget, børnene på tværs af interviewene sætter pris på i hjemmet. Her fortæller Vincent og Ellie om, hvad der gør, at de godt kan lide at være derhjemme:

- Interviewer: *Hvordan kan det være, at du godt kan lide at være derhjemme?*
Ellie: *Fordi at jeg godt kan lide at lege med min bror og min far, for nogle gange bygger vi huler og leger brydekamp.*
Vincent: *Og jeg elsker at være derhjemme, fordi vi holder fri, og jeg ikke skal i børnehave, og jeg skal lege med min hund og kanin.*

At blive set og hørt

Tryghed kan forstås som oplevelsen af at blive set, hørt og forstået af voksne og at få imødekommet sine behov af de voksne omsorgspersoner. Sagas fortælling viser, at hendes far er god til at forstå, hvordan hun har det, fordi han er god til at aflæse, hvad hun har brug for:

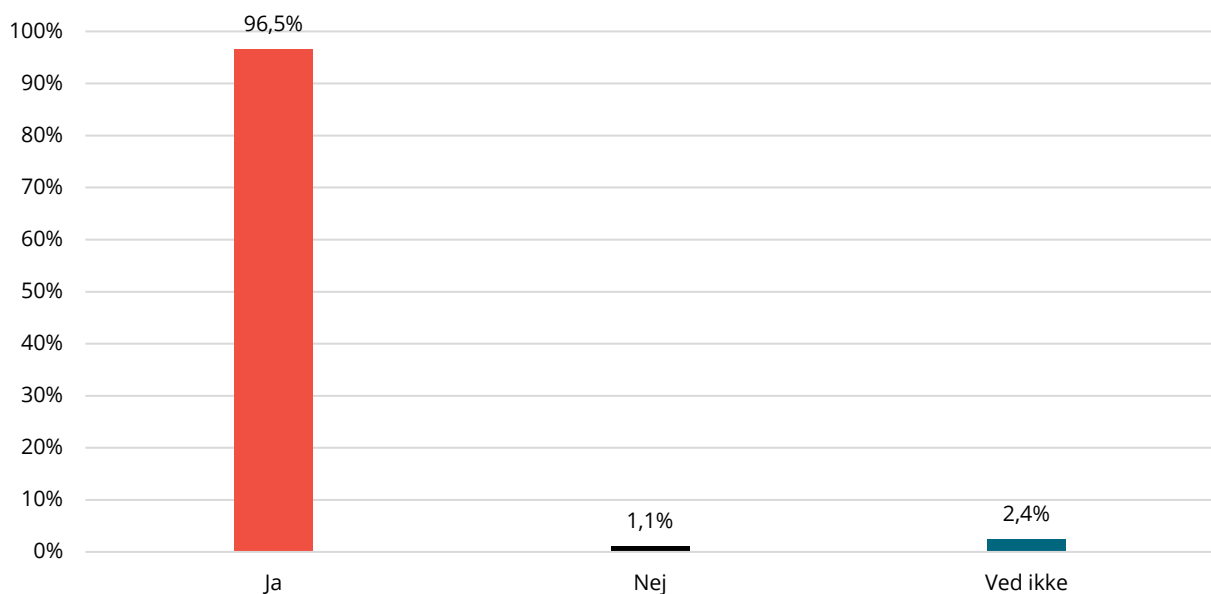
- Interviewer: *Må jeg lige høre lidt om det? Hvordan kan du mærke, at far godt ved, hvordan du har det? At han er god til at forstå, hvordan du har det?*
Saga: *Det er fordi, han kan se, når jeg smiler, eller når jeg er trist, og så kan han også nogle gange se, hvis jeg har brug for en kramme eller kys.*

At blive mødt i sine behov kan dække over forskellige aspekter af omsorg. Her fortæller Ella, at de voksne gør flere forskellige ting derhjemme for, at hun har det godt:

Interviewer: *Hvad gør de voksne for, at du har det godt derhjemme?*

Ella: *Passer godt på os, og leger og smører madder.*

Figur 1: Er det rart at være sammen med din mor/far?

Antal besvarelser: 1.148. Figuren viser en kombination af spørgsmålene: 'Er det rart at være sammen med din mor?' samt 'Er det rart at være sammen med din far?'. Opgørelsen tæller både børn, der har én eller flere forældre. Kategorien 'Ja' dækker over, hvis barnet har svaret ja til, at det er rart at være sammen med mindst én forælder. Se metodeafsnit for definition og kodning af svarkategorierne.

Det er trygt og rart, når forældrene lytter

Når børnene fortæller om deres dag i børnehaven, oplever de fleste, at forældrene er gode til at lytte til dem.

Nogle gange, så spidser de [voksne] deres ører lidt mere, så de kan høre lidt mere

80 pct. af børnene i undersøgelsen svarer ja til, at de nogle gange fortæller deres forældre om deres dag i børnehaven. Disse børn har efterfølgende svaret på, om de oplever, at deres forældre er gode til at lytte.

Mere end otte ud af ti af disse børn oplever, at mindst én forælder er god til at lytte, når de fortæller om deres dag i børnehaven (se figur 2). Af de børn, som har svaret på spørgsmålene for begge forældre, oplever tre ud af fire børn (76 pct.), at begge forældre er gode til at lytte. En mindre gruppe på 3 pct. oplever, at ingen af forældrene er gode til at lytte.

Når de voksne lytter, skal man ikke fortælle alting selv

Også i interviewene fortæller børnene om deres oplevelse af, at forældrene lytter til dem. Børnene beskriver det på tværs af interviewene som sjovt og rart, når de voksne lytter. Her fortæller Karla om, hvordan hun oplever det, når de voksne lytter til hende derhjemme:

Interviewer: *Hvordan kan man se, at de voksne de lytter?*

Karla: *Så nogle gange, så kigger de på en, så man kan se, hvad den ene hører. Og nogle gange, så spidser de deres ører lidt mere, så de kan høre lidt mere.*

Interviewer: *Så de spidser ører? Så kan man spidse ører og kigge på hinanden (...) Hvad sker der, hvis der er nogle, der ikke lytter?*

Karla: *Så skal jeg bare sige det hele.*

Også Sagas fortælling viser, at det er rart, når de voksne lytter og møder og støtter barnet i dets behov for at fortælle.

Interviewer: *Hvem er gode til at lytte derhjemme, når I fortæller dem noget?*
[Saga viser mor i øvelse]

Interviewer: *Det er din mor (...) Hvad er det mor gør godt, når hun er god til at lytte, Saga?*

Saga: *Hun kan sige, at min storebror afbryder, når jeg er ved at sige noget.*

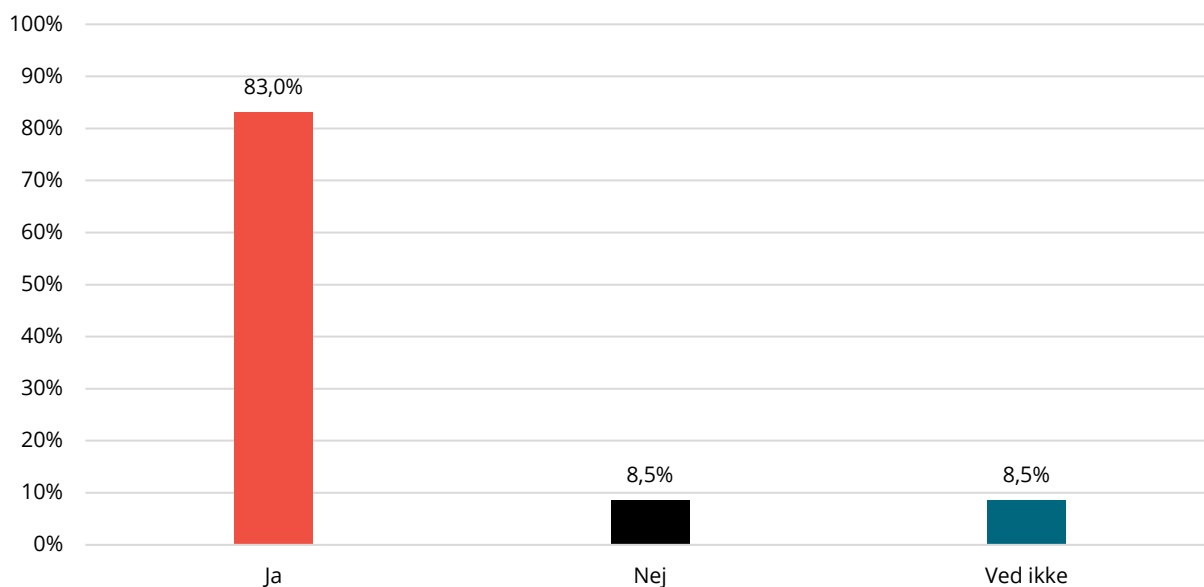
Interviewer: *Ja, og hvordan er det for dig, at hun lige siger 'hey, nu afbryder du lige'?*

Saga: *Det er sjovt, og det er lidt rart.*

Interviewer: *Ja, det er lidt rart. Hvorfor er det rart?*

Saga: *Fordi ellers så har jeg helt glemt det.*

Figur 2: Er din mor/far god til at lytte, når du fortæller om din dag i børnehaven?

Antal besvarelser: 918. Figuren viser en kombination af spørgsmålene: 'Er din mor god til at lytte, når du fortæller hende om din dag i børnehaven?' og 'Er din far god til at lytte, når du fortæller ham om din dag i børnehaven?'. Kun børn, der har svaret ja til, at de nogle gange fortæller forældrene om deres dag i børnehaven, har svaret på, om de oplever, at forældrene er gode til at lytte. Opgørelsen tæller både børn, der har én eller flere forældre. Kategorien 'Ja' tæller de børn, der har svaret ja til at mindst én forælder er god til at lytte. Se metodeafsnit for definition og kodning af svarkategorierne.

Det hjælper at blive trøstet, når man er ked af det

De fleste børn bliver nogle gange kede af det derhjemme, og når de bliver det, er mange forældre gode til at trøste, fortæller børnene.

Så krammer de en og puster, hvis man slår sig eller sådan noget

En vigtig kilde til tryghed er at blive mødt med trøst, når man er ked af det. 82 pct. af børnene har angivet i spørgeskemaundersøgelsen, at de nogle gange er kede af det derhjemme. Disse børn har svaret på, om de oplever, at deres forældre er gode til at trøste dem.

Knap ni ud af ti af disse børn oplever, at mindst én forælder er god til at trøste, når de er kede af det (se figur 3).

For de børn, der har svaret på spørgsmålene om trøst fra begge forældre, svarer knap tre ud af fire børn (74 pct.), at begge forældre er gode til at trøste. Ligesom ved spørgsmålet om at blive lyttet til, oplever en mindre gruppe børn (2 pct.), at ingen af deres forældre er gode til at trøste dem.

Gode måder at trøste

I interviewene fortæller børnene om forskellige gode måder, de voksne kan trøste dem på. Det kan fx være ved at blive pustet på, hvis man slår sig, at blive krammet, båret, vugget, at sidde på skødet af en voksen eller at tale med en voksen.

Her fortæller Anna om at blive trøstet derhjemme:

Interviewer: *Prøv at fortælle, har du også prøvet at blive trøstet derhjemme, Anna?*

Anna: *Ja.*

Interviewer: *Hvad gør de voksne egentlig, når de trøster?*

Anna: *Så... så får man lov at sidde på skødet, og nogle gange får man lov til at se tegnefilm bagefter.*

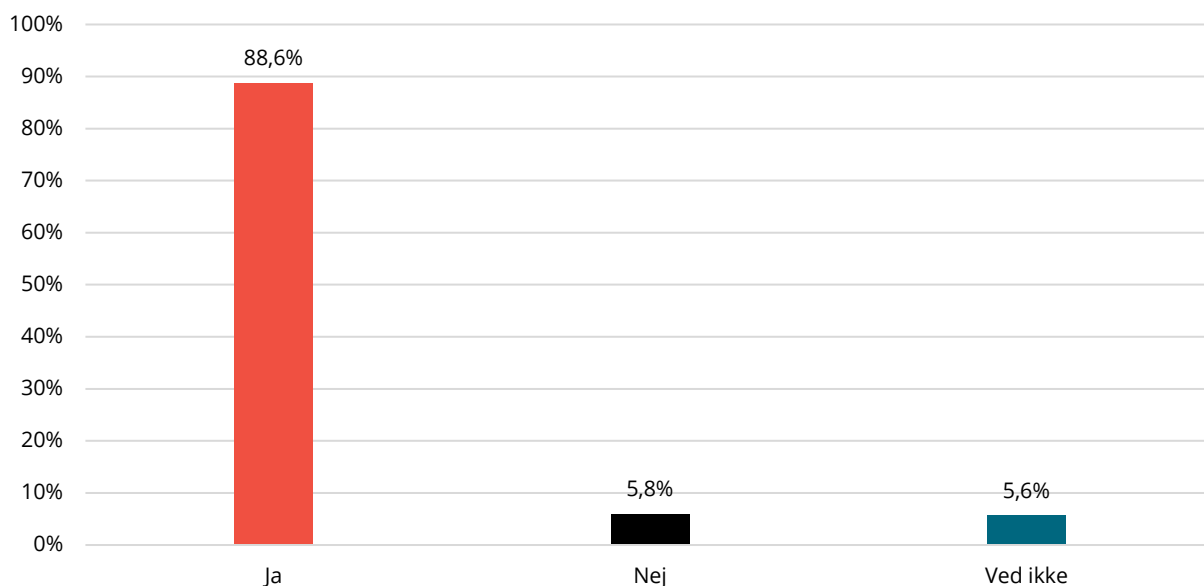
Interviewer: *Så noget med at sidde på skødet og lave noget hyggeligt sammen eller hvordan? Se tegnefilm?*

Anna: *Nej, så krammer de en og puster, hvis man slår sig eller sådan noget.*
Interviewer: *Ja.*
Anna: *Og på min måde er det sådan, at de spørger, om jeg skal komme ind i stuen.*
Interviewer: *Så spørger de, om du vil komme ind i stuen?*
Anna: *Så spørger de, om jeg vil komme ind i stuen.*
Interviewer: *Okay, og hvad sker der så, hvis du går ind i stuen?*
Anna: *Så er jeg bare glad igen.*

Her fortæller Albert også om trøst i form af at tale med og være tæt på sin far, hvis han er utryg og ked af det:

Interviewer: *Hvad kan ens forældre gøre, hvis man bliver ked af det?*
Albert: *Snakke om det. Jeg prøvede at se en film, der var megauhyggelig, og så snakkede vi om det.*
Interviewer: *I talte om det?*
Albert: *Jeg kaldte hele tiden på – jeg var hele tiden ved min far. Undtagen når jeg skulle gå i seng*
Interviewer: *Og hvordan fik du det så, da I snakkede om det? Hvordan havde du det inde i?*
Albert: *Bedre.*

Figur 3: Er din mor/far god til at trøste dig, når du er ked af det?

Antal besvarelser: 946. Figuren viser en kombination af spørgsmålene: 'Er din mor god til at trøste dig, når du er ked af det?' og 'Er din far god til at trøste dig, når du er ked af det?'. Kun børn, der har svaret ja til, at de nogle gange er kede af det derhjemme, har svaret på, om de oplever, at forældrene er gode til at trøste. Opgørelsen tæller både børn, der har én eller flere forældre. Kategorien 'Ja' tæller de børn, der har svaret ja til at mindst én forælder er god til at trøste. Se metodeafsnit for definition og kodning af svarkategorierne.

Gode råd fra børnene

Vi har i interviewene spurgt børnene, hvad de voksne kan gøre, hvis barnet bliver sur, vred eller ked af det.

Børnene siger:

*De voksne kan trylle,
tegne eller fjerne
med barnet*

*De kan sige "det
må du ikke" og
gøre barnet
rolig igen*

*De kan lave en sjov
leg med barnet fx
med bamser*

*De kan trøste
og kysse barnet*

*De kan trøste, fx ved
at lave noget sjovt
med barnet*

*De kan give
en is til barnet*

*De voksne kan
hjælpe barnet*

*De voksne kan
sige undskyld til
barnet*

Det påvirker børn, når forældrene skændes

Hvert tredje barn i undersøgelsen oplever, at deres forældre tit skændes, og interviewene viser, at skænderierne kan skabe mange forskellige følelser hos børnene.

Men når min mor og far skændes, så siger jeg:
'Kan I så holde op med at skændes'

I spørgeskemaundersøgelsen har børnene svaret på, om de oplever, at deres forældre tit skændes. Det svarer mere end hvert tredje barn ja til. 19 pct. har svaret 'ved ikke' (se figur 4).

I interviewene viser børnenes fortællinger, at skænderier mellem forældrene kan være forbundet med mange forskellige følelser. Nogle børn fortæller, at de bliver kede af det eller bange - fx for, om forældrene skal skilles, når de skændes. Nogle giver udtryk for, at stemningen i hjemmet smitter, så de selv bliver sure. Andre fortæller, at de er ligeglade eller ikke har det på nogen speciel måde, når deres forældre skændes.

Her fortæller Bertil og Agnete, hvordan de selv oplever at blive sure, når deres forældre skændes:

Agnete: *Men når min mor og far skændes, så siger jeg: 'Kan I så holde op med at skændes'.*

Interviewer: *Ja, så siger du bare sådan. Og hvad sker der så?*

Agnete: *Så holder de op.*

Interviewer: *Så holder de op?*

Bertil: *Ja, og nogle gange mine forældre, så siger jeg bare: 'Kan I så holde op', og ved I hvad, så siger de bare: 'Hallo, jeg gider ikke holde op', og så tager jeg ud på toilettet og låser døren, fordi at de skændes så meget. Så gider jeg ikke høre på, at de skændes. Så kan de skændes ude på toilettet alene.*

Interviewer: *Siger du det til dem? At de skal gå derud og skændes? Du gider ikke høre på det. Fordi hvordan er det at høre på ens forældre skændes?*

Bertil: *Gider ikke.*

Interviewer: *Det gider du ikke. Hvordan får man det så, hvis vi kigger på den her? [børnene og interviewer kigger på følelseskort]*

Agnete: *Nej, man bliver sur.*

Noget, der også kan have betydning for børnenes oplevelse af de voksnes skænderier, er, om skænderierne ofte finder sted, og om børnene oplever, at forældrene bliver gode venner igen. Det fortæller Holger og Jacob om her:

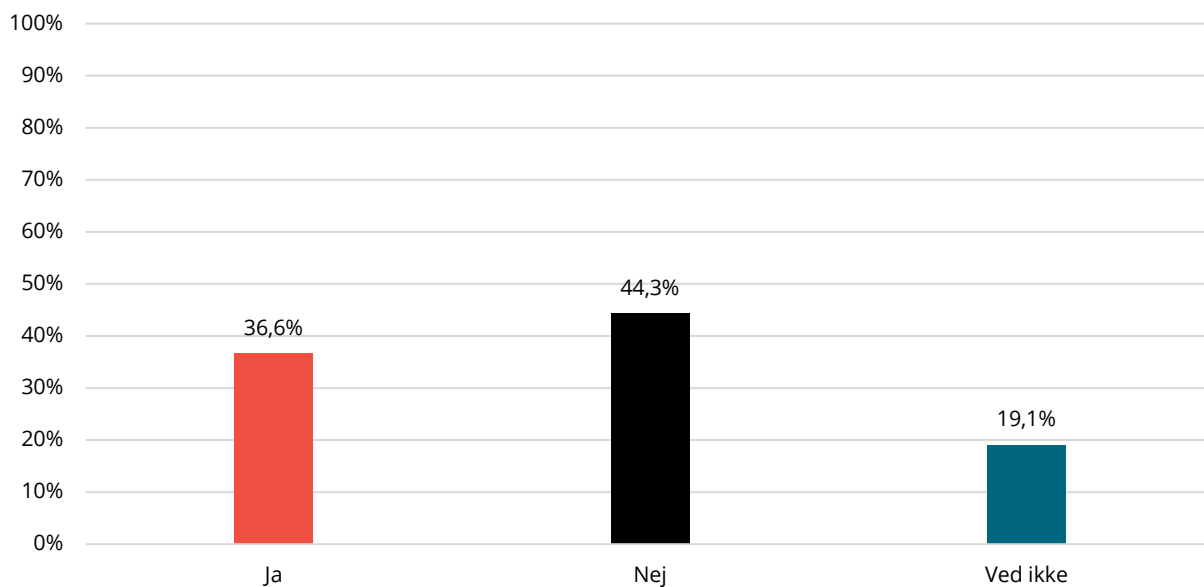
Interviewer: *Hvad siger I så, er det vigtigt, at ens forældre de bliver gode venner igen?*
Holger og Jacob: *Ja.*
Interviewer: *Hvorfor er det vigtigt?*
Holger: *For ellers kan børnene ikke få noget at spise.*

Lea fortæller her, hvordan hun har det, når hendes forældre bliver gode venner igen:

Interviewer: *Hvordan er det at se ens forældre blive gode venner?*
Lea: *Så kommer man til at danse og grine.*

Det er værd at bemærke, at børnene kan have forskellige oplevelser og forståelser af, hvad skænderier er. Nogle børn fortæller i interviewene, at de oplever at deres forældre "skælder hinanden ud", mens andre børn fortæller, at deres forældre er "lidt sure på hinanden", og andre igen fortæller, at deres forældre "diskuterer". Det viser, at konflikter mellem forældre kan udspille sig på mange forskellige måder i hjemmene, og at børn opfatter konflikter og skænderier forskelligt. Ikke desto mindre beskriver flere børn, at det ikke er rart, når forældrene skændes eller er sure på hinanden.

Figur 4: Skændes dine forældre tit?

Antal besvarelser: 1.088. Figuren viser spørgsmålet 'Skændes dine forældre tit?'.

Gode råd fra børnene

Vi har i interviewene spurgt børnene, hvad de voksne derhjemme kan gøre i stedet for at blive sure på hinanden, skændes og råbe ad hinanden.

Børnene siger:

*De voksne kan gå
væk fra hinanden, fx
så de ikke forstyrrer
hinanden*

*En af de voksne
kan gå en tur, og
den anden kan
blive hjemme*

*De voksne kan lege
med deres barn i
stedet for at
skændes*

Være glade

*De voksne kan
tegne en tegning,
skrive et brev eller
plante en plante til
hinanden*

*Sige nogle gode
ting til hinanden,
så de bliver glade*

*De kan tale
sammen*

*Sige undskyld
til hinanden*

*De kan prøve at trække
vejret dybt og puste ud igen
og så sige undskyld til
hinanden, for det kan
faktisk være, man mente det
samme, men ikke vidste det*

*Rulle hen til
hinanden og
kramme*

*Man kan prøve at kigge
på sommerfugle i stedet,
for så glemmer man,
hvordan man havde det*

Over halvdelen af børnene bliver skældt ud derhjemme

Når børnene bliver skældt ud, kan de opleve selv at blive sure, bange eller kede af det. I nogle situationer kan de godt forstå, at de voksne bliver sure.

Når de er meget sure, så taler de med en høj stemme. Når de ikke er så meget sure, så taler de med en mindre stemme

I spørgeskemaundersøgelsen har vi indkredset skældud ved at spørge børnene, om forældrene tit råber vredt ad dem. Vi har også spurgt børnene, om de har oplevet at skulle sidde alene i et rum som følge af en konflikt (en såkaldt 'timeout').

Mere end halvdelen af børnene oplever, at mindst én forælder tit råber vredt ad dem (se figur 5). Af de børn, som har svaret på spørgsmålene for begge forældre, oplever 17 pct., at begge forældre tit råber vredt ad dem, mens 28 pct. oplever, at ingen af forældrene tit råber vredt ad dem.

At mange af børnene oplever, at én eller flere forældre tit skælder ud, er i tråd med en ny dansk undersøgelse fra VIVE (2022), der viser, at skældud af småbørn er udbredt. 45 pct. af de mødre, der deltog i undersøgelsen angav, at de ugentligt skælder deres treårige børn ud⁶.

Børns Vilkår har tidligere undersøgt små børns oplevelser af skældud i daginstitutioner⁷. En af disse undersøgelser viste bl.a., at seks ud af ti børn havde oplevet at få skældud i børnehaven⁸. Undersøgelserne pegede desuden på, at skældud fra de voksne (i form af blive råbt vredt ad) kan gøre børn triste, generte og bange⁹, og at gentagen skældud kan gøre, at barnet oplever utryghed i relationen til den voksne, og at børn undgår en voksen, der ofte skælder ud¹⁰.

En lignende tendens ser vi i denne undersøgelse, hvor flere børn i interviewene fortæller, at skældud fra de voksne i hjemmet kan gøre børnene triste og utrygge.

Ked-af-det-stemmen

I interviewene fortæller børnene om deres oplevelser af, når de voksne derhjemme er sure og fx skælder ud. Børnene beskriver, hvordan de på flere forskellige måder kan se, når de voksne er sure. Det kan bl.a. være, at de voksne sætter hænderne i siden eller lægger armene over kors, rynker brynene, har nedadvendte mundvige eller taler med en høj, streng eller trist stemme.

Her fortæller Holger og Jacob, hvordan de kan høre på deres forældre, om de er meget eller lidt sure:

Interviewer: *Så hvordan kan man vide, om voksne de sådan er meget eller lidt sure?*

Holger: *Det er, fordi jeg kan høre det i mine egne ører.*

Interviewer: *Ja, det kunne du da. Sådan noget kan du da høre. På den måde de taler på måske?*

Jacob: *Når de er meget sure, så taler de med en høj stemme. Når de ikke er så meget sure, så taler de med en mindre stemme.*

I et andet interview fortæller Lea om en konkret oplevelse, hvor hendes mor blev sur:

Interviewer: *Hun blev sur på dig. Hvordan kan man se, at hun var sur?*

Lea: *Hun talte med sådan en vred stemme og så sådan vred ud. Og så havde hun også sådan lidt ked af det-stemme.*

Vrede kan smitte

Børnene fortæller, at det kan være forbundet med mange forskellige følelser, når de voksne bliver sure, råber og skælder ud.

Nogle børn fortæller, at de selv bliver sure, når de voksne skælder ud, mens andre fortæller, at de bliver bange, nervøse og forskrækkede. Andre børns fortællinger viser, at de ikke bliver videre negativt påvirkede af, hvis forældrene bliver sure, men mere er i et "mellemhumør". Flere børn fortæller dog, at de bliver kede af det, når forældrene bliver sure på dem og skælder ud.

Her fortæller Hannah, hvordan hun har det, når de voksne derhjemme bliver sure:

Interviewer: *Og hvordan har man det indeni, når de voksne bliver sure?*

Hannah: *Så har man det ikke så sjovt mere.*

Interviewer: *Ikke så sjovt, nej. Og hvordan kan man egentlig se på de voksne, at de er sure? Er det noget, man kan se på ansigtet eller høre på stemmen?*

Hannah: *Ja, man kan se det på ansigtet, og man kan også se det på deres arme [Hannah rynker sine bryn og sætter hænderne i siden].*

Interviewer: *Man kan se på armene i siden, sådan der, ja.*

Hannah: *Sådan gør mine – min mor og far gør altid sådan.*

Nogle gange er det okay at blive sur

I interviewene har vi også spurgt børnene, om de oplever, at der kan være situationer, hvor de synes, at det er okay, at voksne bliver sure på dem og skælder ud.

Nogle børn synes aldrig, at det er okay, at de voksne bliver sure på dem, men flere børn giver udtryk for, at de godt kan forstå, hvis voksne nogle gange bliver sure på børn. Det handler typisk om, hvis børnene har gjort noget, de godt ved, at de ikke må, fx hvis de har kastet med ting eller drillet. Det illustrerer uddraget med Albert her:

Interviewer: *Er det egentlig okay, at voksne nogle gange bliver sure på børn?*

Albert: *Ja (...)*

Interviewer: *Du siger ja, Albert?*

Albert: *Jeg driller dem og gør andre ting, som jeg ikke kan huske.*

Man skal blive gode venner igen

At de voksne bliver sure, kan for nogle børn også betyde, at børnene efterfølgende bliver trøstet, og det forbinder de med noget positivt. Det understreger, at barnets reaktion på skældud også hænger sammen med forløbet efter. Det er fx vigtigt, at barnet efterfølgende bliver mødt i sine følelser og sin reaktion på at blive råbt vrede ad eller skældt ud.

Det er også vigtigt for børnene at mærke, at de bliver gode venner med den voksne igen efter en konflikt. Her fortæller Ellie, hvordan hun efter en konflikt bliver mødt med omsorg af sine forældre, og at de efterfølgende bliver gode venner igen:

Ellie: *Nogle gange, når jeg bliver ked af det, så løber jeg ind i et hjørne og gemmer mig.*

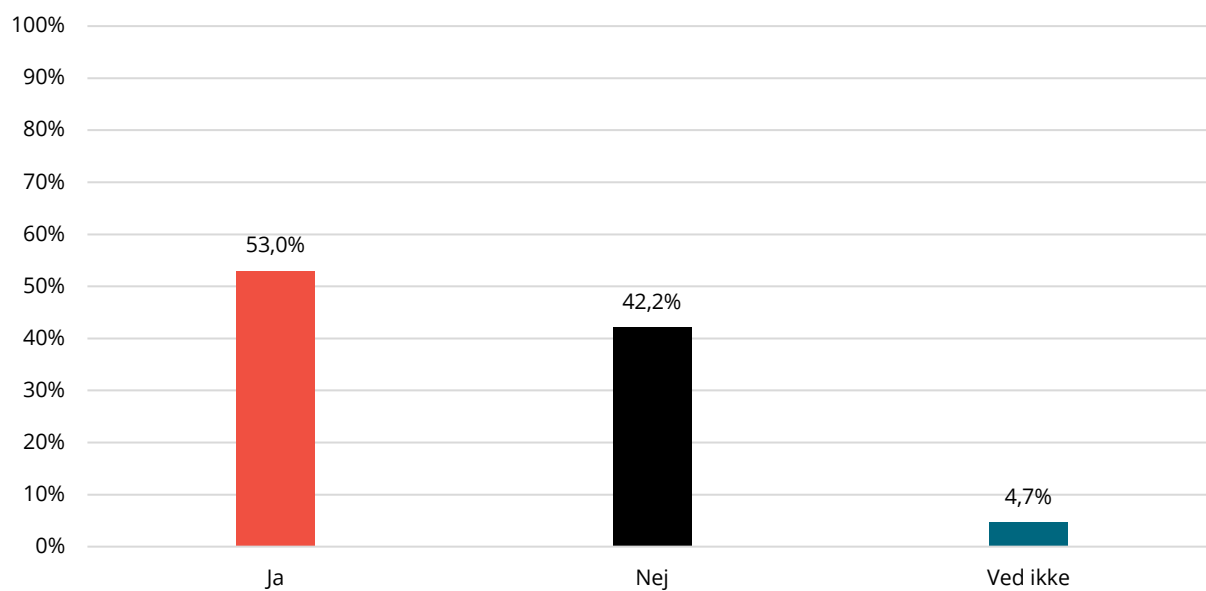
Interviewer: *Så løber du ind i et hjørne og gemmer dig, og hvad sker der så?*

Ellie: *Så kommer mor og far bare og henter mig og bærer mig ind, og så bliver vi gode venner igen.*

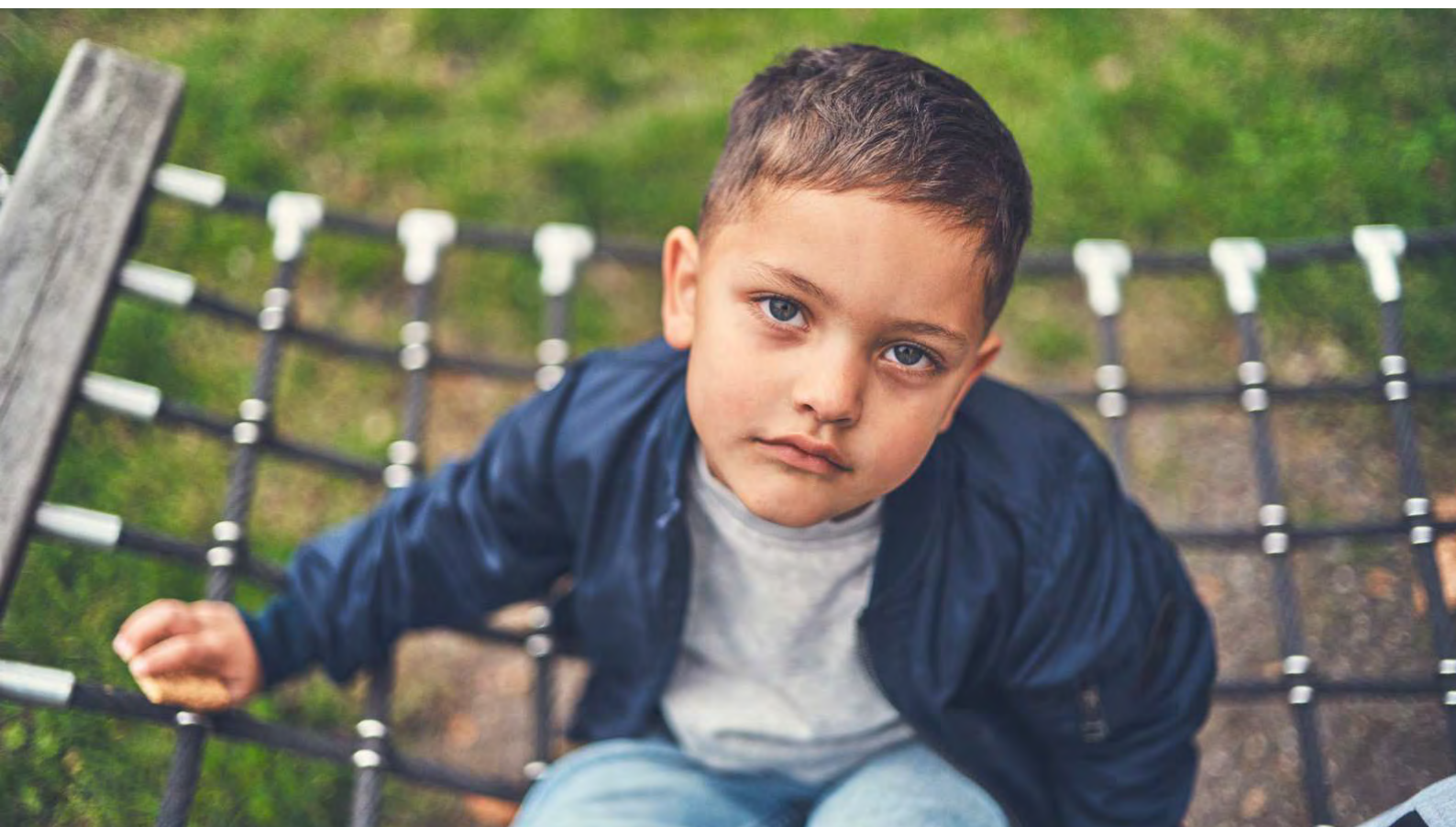
I uddraget nedenfor fortæller Nora også om vigtigheden af, at den voksne siger undskyld til barnet efter en konflikt, så barnet ikke længere er ked af det:

Interviewer: *Ja, så hvis mor sagde undskyld, så ville du blive glad. Det ville være rart, hvis hun ville sige undskyld, fordi - hvorfor, kan du sige lidt mere om det? Hvorfor er det rart, når ens forældre siger undskyld, når de har skældt ud?*

Nora: *Fordi så bliver man ikke ked af det mere.*

Figur 5: Råber din mor/far tit vredt ad dig?

Antal besvarelser: 1.118. Figuren viser en kombination af spørgsmålene: 'Råber din mor tit vredt ad dig?' og 'Råber din far tit vredt ad dig?'. Opgørelsen tæller både børn, der har én eller flere forældre. Kategorien 'Ja' tæller de børn, der har svaret ja til, at mindst én forælder tit råber vredt ad barnet. Se metodeafsnit for definition og kodning af svarkategorierne.

Gode råd fra børnene

Vi har i interviewene spurgt børnene, hvad de voksne derhjemme kan gøre i stedet for at skælde ud eller blive sure på børn.

Børnene siger:

*De kan sige
undskyld og give
en krammer*

*De kan sige
"stop" i stedet
for at skælde ud*

*De kan sige stille og
roligt til barnet "at
det må du ikke"*

*De kan hjælpe børn
med at blive gode
venner igen, hvis de er
blevet uvenner i stedet
for at skælde ud*

*De kan sige
undskyld for, at man
skælder ud så højt*

Nogle børn får timeouts – men forstår ikke altid meningen med dem

Når forældrene bliver sure på børnene, leder det for nogle børn til en 'timeout', hvor man skal sidde alene. For børnene kan det være svært at forstå meningen med timeouten.

I spørgeskemaet har vi spurgt børnene, om de oplever at få en timeout, hvis deres forældre bliver sure på dem. Vi har forklaret en timeout som det at skulle sidde alene i et rum, til man opfører sig ordentligt.

Spørgsmålet om timeout er kun stillet til de børn (59 pct.), der fortæller, at deres forældre nogle gange er sure på dem. Mere end halvdelen af disse børn svarer, at de har oplevet at få en 'timeout' af mindst én forælder (se figur 6).

Blandt de børn, der har svaret på spørgsmål om timeout af begge forældre, svarer 40 pct., at de har oplevet at få en timeout fra begge deres forældre, mens 28 pct. ikke har oplevet at få en timeout af nogen af deres forældre i forbindelse med, at forældrene har været sure på dem.

Flere børnehavebørn beskrev i en tidligere undersøgelse fra Børns Vilkår, der omhandlede børns oplevelser af tryghed i daginstitutioner, at de fik en timeout, hvis ikke de efterlevede børnehavens regler¹¹. Denne undersøgelse viste bl.a., at børn oplevede 'timeouts' i børnehaven som noget ubehageligt og som noget, de ønskede at komme væk fra.

I denne undersøgelse beskriver flere børn også, at de blev kede af det, da de skulle sidde på værelset alene.

Skammekrog og stuearrest

I interviewene fortæller børnene også om oplevelser af timeouts. Børnene fortæller fx om at skulle sidde alene på værelset, hvis man ikke har hørt efter, hvis man har gjort noget "dumt", "opført sig dårligt", været "ond" eller skal tænke over, hvad man har gjort. Nogle børn bruger ord som "stuearrest" og "skammekrogen" til at beskrive oplevelsen af at skulle sidde alene på værelset eller i et andet rum.

Flere børn fortæller, at de har oplevet at få en timeout i forbindelse med, at forældrene har skældt dem ud. Her fortæller Vigga og Petra om oplevelsen af at skulle op på værelset eller ud at sidde på trappen alene, hvis de voksne bliver sure:

- Interviewer: *Altså Vigga, du fortalte lige ikke, at nogle gange, hvis de voksne de bliver sure, så kan det være, at man får at vide, at man skal høre efter, eller at man kan komme tidligt i seng, eller at man kommer op på værelset.*
- Petra: *Eller sidde på trappen (...)*
- Interviewer: *Eller sidde på trappen. Hvad er det for noget med at sidde på trappen?*
- Vigga: *Det er hvis man –*
- Petra: *Det er, hvis man har opført sig dårligt. Øh, nogle gange, når vi spiser aftensmad, så sidder min søster altid og inde i ved spisebordet og sidder ikke og spiser sin mad, og så bliver min mor og far sur på hende, og så sætter de hende ud på trappen, og så kommer hun først ind, når hun er glad og spiser sin mad.*
- Interviewer: *Okay, så hvem bestemmer, om hun må komme ind igen?*
- Petra: *Det gør hun selv.*
- Interviewer: *Det gør hun selv?*
- Petra: *Hun bestemmer selv, hvornår hun vil komme ind og være en sød pige.*

Flere børn fortæller på tværs af interviewene, at det er kedeligt at skulle sidde alene på værelset:

- Interviewer: *Okay, og hvad sker der så, hvis man ikke gør det [følger reglerne]?*
- Karla: *Så får man virkelig meget skældud.*
- Interviewer: *Så får man meget skældud? Altså hvad sker der, hvis man får meget skældud?*
- Karla: *Så sker der... så er det bare, at man skal ind på sit værelse og kede sig hele dagen.*
- Interviewer: *Skal man gå ind på sit værelse? Hvad sker der inde på værelset?*
- Karla: *Ingenting.*
- Interviewer: *Er du der alene eller sammen med nogle andre?*
- Karla: *Ikke med nogen.*
- Interviewer: *Okay, så hvis man får rigtig meget skældud, så skal man ind på værelset?*
- Anna: *Og det er kedeligt.*
- Interviewer: *Ja, det er kedeligt. Og hvad så, hvis man kun får lidt skældud? Hvad er det for noget skældud?*
- Karla: *Så skal man stadigvæk ind på sit værelse.*

Flere børn fortæller også, at de har oplevet at blive kede af det, da de skulle sidde på værelset eller i et andet rum alene. Det fortæller Alba om her:

Interviewer: *Har I prøvet at skulle sidde alene i et rum alene, hvis jeres forældre blev sure?*
Alba: *Engang lukkede min mor mig inde i mit legerum, og så lavede jeg selv en trøstehule.*

Ligesom Alba har Vincent også oplevet at blive ked af det, da han skulle være på værelset alene:

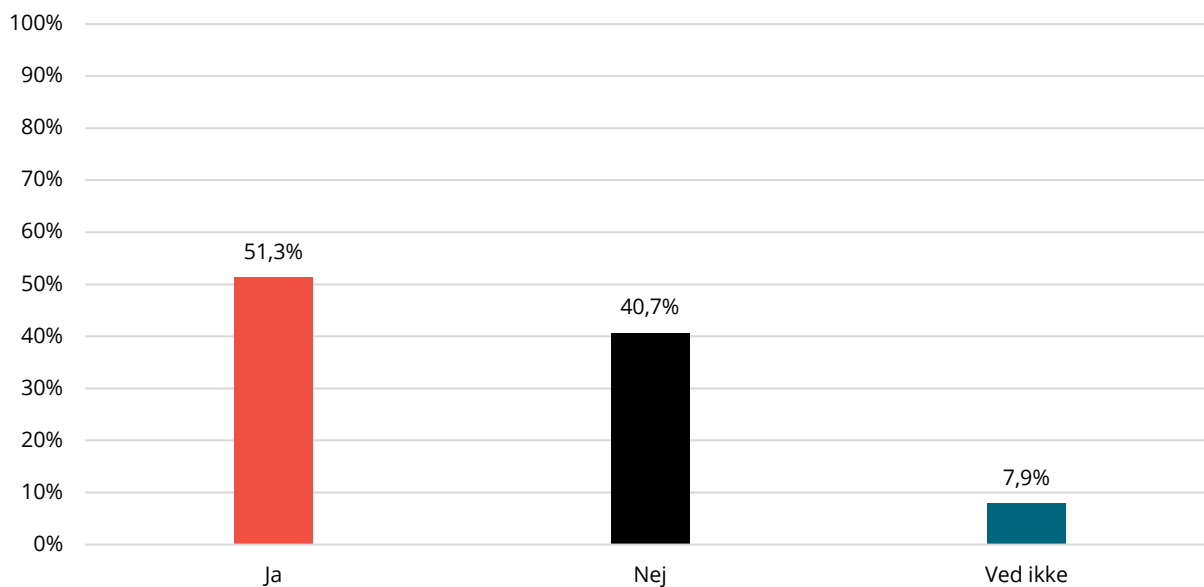
Interviewer: *Men hvis nu at man bliver sur derhjemme, eller hvis I blev sure derhjemme. Hvad er så det bedste, jeres forældre kan gøre?*
Vincent: *Min far prøvede at låse mig inde på mit værelse.*
Interviewer: *Har han prøvet at låse dig inde på dit værelse, hvorfor gjorde han det, hvad skete der?*
Vincent: *Jeg græd bare, fordi jeg ikke gad.*
Interviewer: *Du gad ikke. Hvornår kunne du så komme ud igen?*
Vincent: *Jeg sagde til far, at jeg gerne ville komme ud.*
Interviewer: *Og hvad sagde far så?*
Vincent: *Han sagde 'ja'.*

Børnenes fortællinger i interviewene viser, at forskellige forhold kan spille ind på barnets oplevelse af timeout, bl.a. om barnet forstår, hvorfor det skal være på værelset alene, hvor lang tid det oplever, at det skal sidde på værelset, om barnet selv har indflydelse på, hvornår det må komme ud af rummet eller værelset igen, og om forælderen kommer og henter barnet.

Her fortæller Agnes om, da hun skulle sidde alene på værelset. Uddraget illustrerer, hvordan det ikke altid er forståeligt for børn, hvorfor de skal sidde på værelset alene.

Interviewer: *Har I også prøvet at skulle være i et rum alene, når jeres mor og far blev sure? (...)*
Agnes: *Ja. Jeg har prøvet at være på værelset helt alene (...)*
Interviewer: *Hvad skete der Agnes, kan du huske det?*
Agnes: *At jeg sad bare og kedede mig.*
Interviewer: *Hvem sagde, at du skulle være på værelset? (...)*
Agnes: *Mor (...)*
Interviewer: *Hvordan havde du det? [Agnes vælger ked af det/ulykkelig-følelseskort]*
Interviewer: *Du blev ked af det og ulykkelig, ja, det kan jeg godt forstå. Ved du, hvorfor mor blev så vred?*
Agnes: *Nej.*
Interviewer: *Og så sagde du, at så sad du der på værelset og kedede dig og var ked det, og hvad skete der så?*
Agnes: *At min mor kom ind og sagde, at du må godt komme ud.*
Interviewer: *Ja, og hvordan var det? Så blev du glad, du peger på glad.*

Figur 6: Når din mor/far er sur på dig derhjemme, skal du så nogle gange være i et rum alene, til du opfører dig ordentligt?

Antal besvarelser: 643. Figuren viser en kombination af spørgsmålene: 'Når din mor er sur på dig derhjemme, skal du så nogle gange være i et rum alene, til du opfører dig ordentligt?' og 'Når din far er sur på dig derhjemme, skal du så nogle gange være i et rum alene, til du opfører dig ordentligt?'. Kun børn, der har svaret ja til, at en forælder nogle gange er sur på dem derhjemme, har svaret på spørgsmålet om timeout. Opgørelsen tæller både børn, der har én eller flere forældre. Kategorien 'Ja' tæller de børn, der har svaret ja til at mindst én forælder har givet barnet en timeout. Se metodeafsnit for definition og kodning af svarkategorierne.

Skænderier og skældud følges ofte ad

Børn, der ofte oplever deres forældre tit skændes, får også i højere grad selv skældud.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at børn, der ofte oplever, at forældrene skændes, også i højere grad oplever selv at blive råbt vredt ad. Der sker for syv ud af ti af disse børn, mens det til sammenligning sker for ca. fire ud af ti blandt de børn, der ikke oplever hyppige skænderier mellem forældrene (se figur 7).

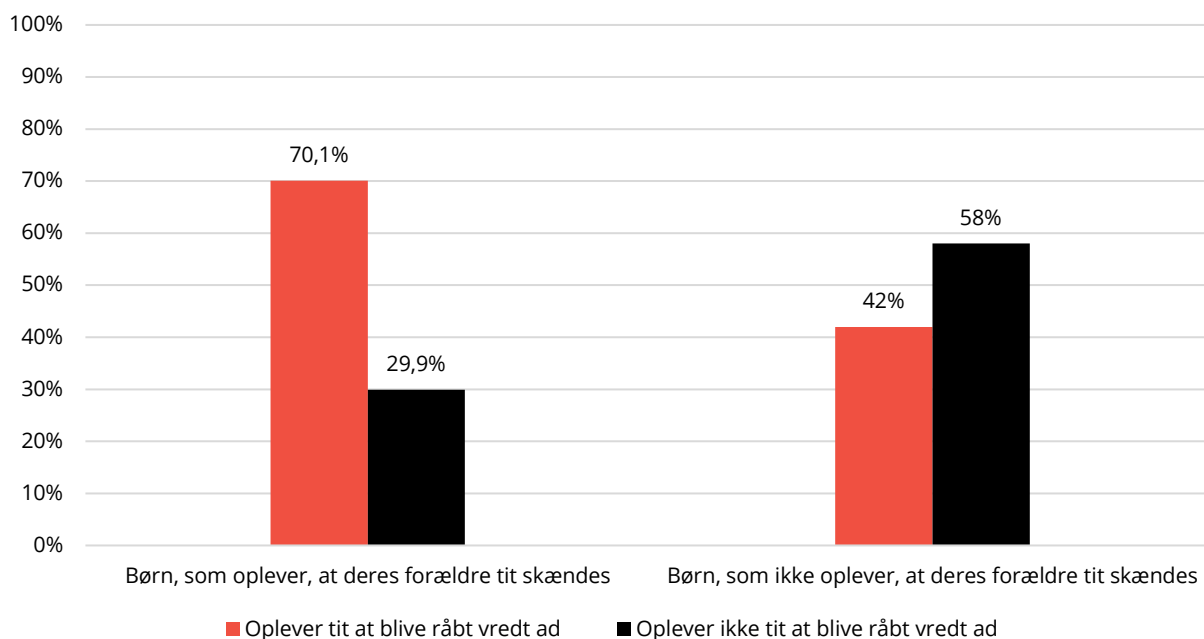
Dette resultat tyder på, at der i nogle hjem er et højere konfliktniveau på tværs af de forskellige relationer i familien. Resultatet ligger i tråd med forskning, som bl.a. viser, at konflikter mellem forældre er forbundet med en øget risiko for konflikt mellem barn og forældre, og at konflikter i forskellige relationer (fx barn-forældre og forælder-forælder) ofte sameksisterer¹².

Interviewene viser også, at børn, der oplever konflikter mellem andre familiemedlemmer, kan blive påvirket af det og blive bange for selv at blive skældt ud. Her fortæller Nora:

Interviewer: *Og når din søster, Nora, får skældud, hvordan er det for dig? Bliver du så lidt ked af det?*

Nora: *Ja, for så er jeg bange for, at mor også skælder mig ud.*

Figur 7: Sammenhæng mellem hyppige skænderier mellem forældrene og om barnet selv tit bliver råbt vredt ad

Antal besvarelser: 837. Figuren viser et kryds mellem variablene: 'Råber din mor/far tit vredt ad dig?' samt 'Skændes dine forældre tit?'. Ved ikke'-kategorierne er frasortet.

Nogle børn oplever, at deres forældre ikke har tid til dem

De fleste børn i undersøgelsen fortæller, at deres forældre har tid til at være sammen med dem derhjemme, men en mindre del oplever, at deres forældre har for travlt til at være sammen med dem.

Så kan man føle, at man ikke har nogen at lege med

I spørgeskemaundersøgelsen, har vi har spurgt børnene, om de oplever, at deres forældre har tid til at være sammen med dem derhjemme.

Tre ud af fire børn svarer, at mindst én forælder har tid til at være sammen med dem derhjemme (se figur 8). Blandt de børn, der har svaret på spørgsmålene om tid for begge forældre, svarer omtrent halvdelen (48 pct.), at begge forældre har tid til at være sammen med dem derhjemme. Knap hvert tiende af disse børn (8 pct.) oplever, at ingen af forældrene har tid til at være sammen med dem derhjemme.

En tidligere undersøgelse blandt børnehavebørn foretaget af Børnerådet (2017) viste, at 43 pct. af de børn, der deltog i undersøgelsen, oplevede, at deres forældre havde 'rigtigt meget travlt', og at børnene bl.a. oplevede, at forældrenes travlhed betød, at forældrene havde mindre tid til børnene, glemte ting og skældte ud¹³.

I denne undersøgelse fortæller børn, at det er kedeligt, og at man kan blive trist, når de voksne ikke har tid.

Det er kedeligt, når de voksne ikke har tid

I de kvalitative interviews fortæller børnene, at de voksne kan have travlt med mange forskellige ting i hjemmet som fx madlavning, arbejde og pasning af yngre søskende. Flere børn fortæller på tværs af interviewene, at de oplever det som kedeligt, når de voksne har travlt, bl.a. fordi de voksne så har mindre tid til at lege med børnene. Albert og Malthe oplever det fx som trist og kedeligt, når de voksne har travlt og ikke har tid til at være sammen med dem derhjemme:

Interviewer: *Og hvad kan de voksne ellers gøre?*
Albert: *Have travlt.*
Interviewer: *Og hvordan har man det, når de voksne har travlt?*
Albert: *Trist.*
Malthe: *Jeg synes, at det er lidt kedeligt.*
Interviewer: *Ja, hvordan kan det være, at det er trist?*
Albert: *Fordi at de ikke har tid.*
Interviewer: *De har ikke tid. Og hvordan kan det være, at det er lidt kedeligt, Malthe?*
Malthe: *Fordi så kan det være, at man ikke kan lege så meget. Så kan det være, at man ikke kan gøre alting selv.*

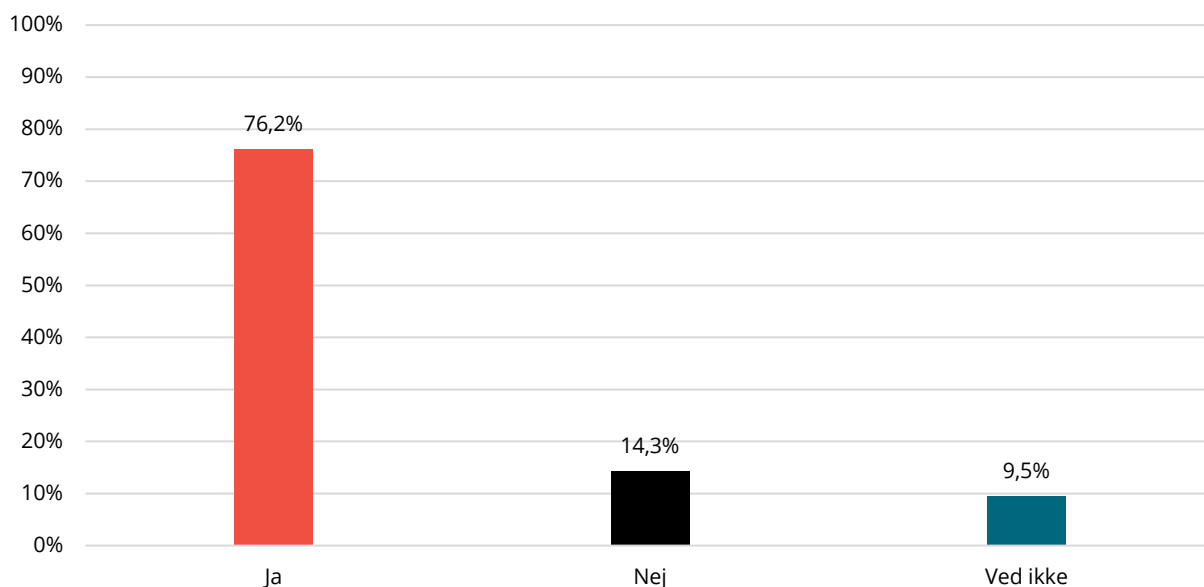
Manglende tid kan betyde, at der er mindre tid til ting, som – set fra børnenes perspektiv – er vigtige. Det er bl.a. at lege, blive trøstet og at have tid til at sige farvel til forældrene, fx når barnet skal i børnehave. Her fortæller Mille og Marie, at man kan føle sig ked af det, når de voksne har travlt:

Interviewer: *Hvordan føles det egentlig, hvordan har man det inde i, når de voksne har travlt?*
Marie: *Så kan man føle, at man ikke har nogen at lege med.*
Interviewer: *Så kan man føle, at man ikke har nogen at lege med, ja. Er der andre måder, man kan have det på, når de voksne har travlt?*
Mille: *Ja.*
Interviewer: *Ja, hvad kunne det være?*
Mille: *At man bliver ked af det.*
Interviewer: *Man bliver ked af det. Hvordan kan det være, at man bliver ked af det?*
Mille: *På grund af, at de voksne går fra en.*

Omvendt fortæller børnene, at det er dejligt, når de voksne har tid til at spille, lege og lave andre aktiviteter med dem, netop fordi aktiviteter og lege med forældre er noget af det, børnene beskriver som det, de er glade for derhjemme. Det illustrerer uddraget med Villads her:

Villads: *Når jeg holder fri, så har jeg masser af tid.*
Interviewer: *Så har du masser af tid?*
Villads: *Når babyen sover derhjemme, så har mor masser af tid. Så har hun bare fuldstændig tid.*
Interviewer: *Når babyen sover, så har hun masser af tid?*
Villads: *Ja, fra her til herover [strækker armene ud], og så kan mor og jeg bare bygge Lego hele tiden.*

Figur 8: Har din mor/far tid til at være sammen med dig, når I er derhjemme?

Antal besvarelser: 1.146. Figuren viser en kombination af spørgsmålene: 'Har din mor tid til at være sammen med dig, når I er derhjemme?' og 'Har din far tid til at være sammen med dig, når I er derhjemme?'. Opgørelsen tæller både børn, der har én eller flere forældre. Kategorien 'Ja' tæller de børn, der har svaret ja til at mindst én forælder har tid til at være sammen med barnet derhjemme. Se metodeafsnit for definition og kodning af svarkategorierne.

Børn kan føle sig alene, når forældre kigger på skærme

En af de ting, som børnene beskriver, at de voksne kan have travlt med derhjemme, er at kigge på skærme (fx tablet, telefon eller computer), og flere børn beskriver, at det er irriterende eller kedeligt, når de voksne kigger på skærme. Børnene kan dog have meget forskellige oplevelser af de voksnes skærmbrug, som uddraget med Malthe og Albert her illustrerer:

Interviewer: *Og hvordan er det, når de voksne kigger på skærmen, hvordan har man det så?*

Albert: *Sjovt.*

Malthe: *Lidt nervøs.*

Interviewer: *Lidt nervøs. Hvordan kan det være?*

Malthe: *Fordi så det kan være, at man føles sådan lidt alene.*

Der er også børn, der beskriver en følelse af misundelse, når de voksne kigger på skærme, uden de er en del af det. Det fortæller Hannah og Asta om her:

- Interviewer: *Og hvordan føles det egentlig, når de voksne kigger på skærmen, de kigger på iPaden, hvordan har man det så?*
- Hannah: *På andres iPader?*
- Interviewer: *Ja, hvis de kigger på deres iPad, hvordan har I det så?*
- Hannah: *Misundelig.*
- Interviewer: *Misundelig, ja?*
- Asta: *Og man vil også spille iPad.*
- Interviewer: *Man vil også spille iPad?*
- Hannah: *Selvom man ikke må.*
- Interviewer: *Og hvordan har man det ellers? Er der nogle andre ting, man også føler?*
- Asta: *Man bliver sådan lidt sur og ked af det.*
- Interviewer: *Ja, hvordan kan det være?*
- Hannah: *Fordi at man ikke må være med til at spille.*

Der er også børn, der fortæller, at de er glade, når deres forældre kigger på skærmen og i forlængelse heraf fortæller, at de laver sjove ting sammen med deres forældre på skærmen, fx spiller spil eller kigger på billeder sammen med forældrene. Her fortæller Vincent fx, hvordan han godt kan lide at spille på en skærm med sin far:

- Interviewer: *Hvordan kan det være, at far er god at lege med?*
- Vincent: *Fordi at jeg kan spille PlayStation.*
- Interviewer: *Du kan spille PlayStation sammen med far?*
- Vincent: *Mmm (ja), og jeg gad godt hver dag, fordi at det er så sjovt.*

Nogle børn synes altså, at det er irriterende og kedeligt og kan føle sig alene, når de voksne kigger på skærme, mens andre synes, at det er sjovt. Det hænger typisk sammen med, om barnet er en del af skærmaktiviteten eller ej. At børn kan have meget forskellige opfattelser af forældres skærmbrug, illustrerer interviewuddraget nedenfor. For ét barn betyder forældres skærmbrug, at forældrene har mindre tid til børnene, men for et andet barn betyder det mere ro i familien:

Interviewer: *Det er de der ansigter med, hvordan man kan have det [henviser til følelseskort]. Hvordan føles det, når de [voksne] kigger på deres skærme? Føles det på en eller anden måde? Du peger på vred og sur.*

Nora: *Ja, fordi så har de ikke fritid til os, og så sover min lillebror, og så vil de ikke lave noget med os, mig og min storesøster.*

Interviewer: *Nej, kan du godt savne lidt, at de laver lidt noget med dig i stedet for, og din storesøster.*

Josephine: *Jeg synes, jeg er glad.*

Interviewer: *Du bliver faktisk glad, når de sidder med skærmen? Hvorfor bliver du glad?*

Josephine: *På grund af, at jeg gider ikke have, at der bliver råberi.*

Metode

Analysen i dette notat er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt børnehavebørn om børns hverdagsliv og oplevelse af tryghed i familier. De kvantitative data er suppleret med kvalitative data fra interviews med børn i alderen fire-seks år.

Spørgeskemaundersøgelse i Børns Vilkårs Børnehavepanel

De kvantitative analyser bygger på data indsamlet via et digitalt spørgeskema, der er sendt ud til børnehavebørn årgang 2015/2016 via Børns Vilkårs Børnehavepanel. I alt har 341 ud af landets 3.368¹⁴ børnehaver indvilget i at være en del af Børns Vilkårs Børnehavepanel. Det svarer til, at ti procent af børnehaverne i Danmark er en del af panelet. Læs mere om Børnehavepanelet her: [Børns Vilkårs Børnepaneler](#)

Spørgeskemaundersøgelsen blev besvaret i perioden 9. februar til 15. april 2022. I alt deltog 118 ud af de 341 institutioner i panelet i spørgeskemaundersøgelsen. Det svarer til, at ca. hver tredje institution i Børnehavepanelet (35 pct.) deltog i undersøgelsen. Undersøgelsen blev besvaret af 1.153 ud af 6.050 børn fra årgang 2015/2016. På respondentniveau giver det en svarprocent på 19 pct.

Repræsentativitet i undersøgelsen

Børns Vilkår har undersøgt, om spørgeskemaundersøgelsen er repræsentativ ved at sammenligne data fra undersøgelsen med tal fra Danmarks Statistik på centrale parametre i forhold til børn født i 2015/2016. Resultaterne viser, at der er en repræsentativ fordeling af drenge og piger i analyseudvalget, mens børn med anden etnisk baggrund end dansk er underrepræsenterede i undersøgelsen. Hvad angår institutionstype og region viser resultaterne, at private børnehaver samt børnehaver fra Region Sjælland og Region Syd er overrepræsenterede i undersøgelsen, mens børnehaver fra Region Hovedstaden og Region Midtjylland er underrepræsenterede. Andelen af børnehaver fra Region Nordjylland er repræsentativ. Da data overvejende ikke er repræsentative på regionalt niveau, har vi ikke anvendt denne baggrundsvariabel i analyserne. Vi har valgt ikke at vægte data i analyserne, da dette kan medføre skævvridninger, idet vi ikke kender alle karakteristika ved den population, vi undersøger.

Tabel 1: Resultater fra repræsentativitetstest

		Analyseudvalg		Population		Z-værdi	P-værdi
		Antal	Andel	Antal	Andel		
Køn	Drenge	580	50,8%	63.113	51,4%	-0,40	0,69*
	Piger	561	49,2%	59.619	48,6%	0,40	
	Total	1.141	100,0%	122.732	100,0%		
Herkomst	Dansk oprindelse	994	88,9%	104.594	85,2%	3,47	0,00
	Efterkommere	92	8,2%	3.768	3,1%	9,89	
	Indvandrere	32	2,9%	14.370	11,7%	-9,19	
	Total	1.118	100%	122.732	100%		
Region	Region Hovedstaden	28	24,1%	1.010	32,4%	-1,91	0,06
	Region Sjælland	25	21,6%	414	13,3%	2,62	0,01
	Region Syddanmark	30	25,9%	598	19,2%	1,82	0,07
	Region Midtjylland	20	17,2%	760	24,4%	-1,80	0,07
	Region Nordjylland	13	11,2%	333	10,7%	0,18	0,86*
	Total	116	100,0%	3.115	100,0%		
Institutionstype	Kommunal	102	86,0%	3.055	90,7%	-1,60	0,11
	Privat	16	14,0%	313	9,3%	1,60	
	Total	118	100%	3.368	100,0%		

Note: Testresultater fra z-tests med et fastsat signifikansniveau på 20 pct. og en kritisk værdi på +/-1,28. *Repræsentativ.

Et spørgeskema målrettet børnehavebørn

Børns Vilkårs spørgeskema er sat op i et børnevenligt digitalt univers, hvor børnene svarer på spørgsmål ved brug af en computer eller tablet. Alle spørgsmål og svarmuligheder bliver læst op for barnet, og børnene svarer ved at trykke på et piktogram/ikon, der passer til deres svar. Alle børn starter med at få en introduktion til spørgeskemaet, hvor de bl.a. informeres om, at deltagelsen er frivillig. Spørgeskemaet er pilottestet ad flere omgange og løbende justeret med henblik på at sikre, at børnene forstår alle spørgsmål og svarmuligheder, og at spørgeskemaet kan besvares på 10-15 min.

Barnets eget perspektiv i fokus

I undersøgelsen om børns hverdagsliv og oplevelse af tryghed i familier, har de voksne i institutionen indledningsvist besvaret nogle baggrundsspørgsmål om barnet, herunder barnets alder, om barnet har søskende, og hvilke voksne barnet bor sammen med. Børnene har selv besvaret spørgsmålene om deres hverdagsliv og de forskellige indikatorer for tryghed i hjemmet.

Børns Vilkår opfordrer personalet i børnehaverne til, at børnene svarer på spørgsmålene på egen hånd, uden at en voksen kigger med eller assisterer barnet. Kun hvis barnet går i stå med besvarelsen og har brug for hjælp til at komme videre, opfordres personalet til at hjælpe barnet.

Vi opfordrer desuden personalet til, at de lader alle børn i målgruppen (de ældste børn i børnehaven) besvare spørgeskemaet. En metodisk udfordring ved spørgeskemaundersøgelsen er, at vi ikke kan styre, hvorvidt personalet observerer eller involverer sig i børnenes besvarelser, eller om personalet udvælger bestemte børn til deltagelse, fx børn i særligt ressourcestærke positioner.

Særligt om de kvantitative analyser

I rapporten præsenteres de kvantitative resultater ved hjælp af grafikker baseret på frekvens- og krydstabeller. I analyserne har vi kun medtaget sammenhænge, som er statistisk signifikante ved chi2-tests, hvor $p < 0,05$.

Barnets konkrete boforhold og om barnet har kontakt med sine forældre er udslagsgivende for, hvilke og hvor mange spørgsmål, barnet har besvaret i spørgeskemaet. Nogle børn vil således have besvaret spørgsmål for flere forældre, mens andre alene har besvaret spørgsmål i relation til én forælder.

De fleste variable i undersøgelsen er konstrueret ved at kombinere besvarelser fra spørgsmål vedrørende barnets forældre.

Ved konstruktion af de nye kombinerede variable, anvendes nedenstående kategorier, der tæller følgende typer af besvarelser:

Ja	Hvis barnet har svaret 'ja' til minimum én forælder (alle børn)
Nej	Hvis barnet har svaret 'nej' ved begge forældre eller 'nej' ved én forælder samt 'ved ikke' ved en anden forælder (børn med to forældre) Hvis barnet svaret 'nej' ved én forælder (børn med én forælder)
Ved ikke	Hvis barnet har svaret 'ved ikke' ved begge forældre (børn med to forældre) Hvis barnet har svaret 'ved ikke' til én forælder (børn med én forælder)

Sådan har vi undersøgt børnenes oplevelse af at blive lyttet til, trøstet og få timeouts

I undersøgelsen har vi stillet nogle indledende spørgsmål vedrørende barnets oplevelse af at blive lyttet til, trøstet, og få timeouts. Vi har spurgt, om børnene nogle gange fortæller de voksne om deres dag i børnehaven (lytte), om børnene har prøvet at være kede af det derhjemme (trøste), og om børnene oplever at forældrene nogle gange er sure på dem derhjemme (timeout). Det gør vi, fordi det rent spørge-teknisk er nødvendigt at konkretisere oplevelsen, når vi spørger ind til de små børns oplevelser, så de kan identificere sig med situationen.

Opgørelserne af børnenes oplevelse af at blive lyttet til, trøstet samt at få timeouts er altså baseret på de undergrupper af børn, der indledningsvist har svaret, at de nogle gange fortæller deres forældre om deres dag i børnehaven (lytte), har prøvet at være kede af det derhjemme (trøste), og at deres forældre nogle gange er sure på dem derhjemme (timeout). Det forklarer, hvorfor antallet af besvarelser er mindre for disse spørgsmål sammenlignet med andre spørgsmål i undersøgelsen.

Kvalitative data fra interviews med børn

Børns Vilkår har interviewet 42 børn fordelt på 21 interviews (primært gruppeinterviews). Børnene var i alderen fire-seks år og talte 27 piger og 15 drenge. Interviewene tager afsæt i en tematisk interviewguide, hvor alle spørgsmål er udformet med afsæt i børnenes alder og udviklingstrin, men hvor der også er mulighed for at forfølge temaer og perspektiver, som børnene selv bringer på banen i løbet af interviewet. Interviews med børn er foretaget i børnenes daginstitutioner, der tæller både private og offentlige børnehaver.

I interviewene har Børns Vilkår bl.a. anvendt følelseskort hentet fra Livkom¹⁵ for at understøtte samtalen med børnene. Følelseskort er billeder af tegnede ansigter med forskellig mimik, der hjælper børnene med at sætte ord på deres følelser og støtter op om børnenes hukommelse. Børns Vilkår har i interviewene også brugt hånddukken Solbjørn, der kan stille børnene spørgsmål og kan hjælpe til at eksemplificere situationer og følelser. Læs mere om Solbjørn [her](#).

Der er i de indledende interviews også anvendt en øvelse, hvor børnene har haft mulighed for at putte en brik i en beholder, der viser forskellige voksne, fx forældre eller bedsteforældre. Denne øvelse har børnene fx kunnet anvende til at illustrere, hvem de oplever, er gode til at trøste dem derhjemme.

Børn deltager frivilligt og med samtykke fra deres forældre

Forældre har givet skriftligt samtykke til deres børns deltagelse i de kvalitative interviews. Børns Vilkår fortæller også børnene, at det er frivilligt, om de vil være med, og intervieweren er opmærksom på barnets signaler før og under interviewet. Børns Vilkår giver børnene mulighed for at afslutte samtalen undervejs, hvis børnene fx virker trætte eller vil tilbage til stuen.

Alle citater er anonymiserede

Alle børn, der optræder i notatet, er anonymiserede. Størstedelen af citaterne er uredigerede og står, som børnene selv har fortalt det. Enkelte steder er citaterne justeret, hvis den oprindelige version indeholdt oplysninger, der identificerede barnet, børnehaven eller andet. Børns Vilkår retter for sproglige fejl i citater, hvis de står i vejen for forståelsen eller læsbarheden.

Litteratur

Børns Vilkår (2019:) Tryghed i børnehøjde – Tryk tilknytning i dagtilbud.

Børns Vilkår (2020): Børns oplevelser af skældud i børnehaven Et indblik i voksnes brug af skældud og sammenhængen med børns trivsel og fællesskaber.

Børnerådet (2017): Analyse: De yngstes perspektiv på balancen mellem familie- og arbejdsliv. NR. 1/2017. 4. Årgang.

Fearon, R. P. et al., (2010): The Significance of Insecure Attachment and Disorganization in the Development of Children's Externalizing Behavior: A Meta-Analytic Study. Child development, 81 (2), s. 435–456. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01405.x>.

Harold, G.T. & Sellers, R. (2018): Annual Research Review: Interparental conflict and youth psychopathology: an evidence review and practice focused update. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 59: 374-402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>.

Lam. L.T. et al., (2019): Attachment problems in childhood and the development of anxiety in adolescents: A systematic review of longitudinal and prospective studies, Mental Health & Prevention, Volume 14, 100154, ISSN 2212-6570.

Ottosen, M.H. et al., (2022): Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel 2022. VIVE- Viden til Velfærd.

Noter

¹ 12 børn har i spørgeskemaundersøgelsen angivet 'ved ikke' ift. om de føler sig som en pige eller dreng. Disse børn indgår ikke i repræsentativitetsanalysen, da vi ikke har et sammenligneligt tal i registrene fra Danmarks Statistik. Børnene indgår dog i resten af notatets analyser.

² Børn, der er anbragt uden for hjemmet eller har en anden boform, hvor de ikke bo sammen med nogen af deres forældre, har ikke besvaret spørgsmålet om tryghed i deres familier og indgår derfor ikke i det analytiske grundlag.

³ Lam et al., 2019; Fearon et al., 2010

⁴ Antal besvarelser: 1.103

⁵ Af hensyn til et diskretionsprincip angives andelen ikke.

⁶ Ottosen et al., 2022

⁷ Børns Vilkår, 2020; Børns Vilkår, 2019

⁸ Børns Vilkår, 2019

⁹ Børns Vilkår, 2020

¹⁰ Børns Vilkår, 2019

¹¹ Børns Vilkår, 2019

¹² Harold et al., 2016.

¹³ Børnerådet, 2017

¹⁴ Heri indgår ikke specialinstitutioner

¹⁵ Livkom, 2019: <https://livkom.dk/wp-content/uploads/2015/05/folelseskort-born-IVK.pdf>

Februar 2023

Ansvarshavende redaktør: Signe Korsgaard

Intern redigering: Nanna Christine Brixtofte Petersen

Ekstern redigering: Trine Sørensen, Summarium

Layout: Josephine Spangsberg

Analyseansvarlig: Ida Haahr-Pedersen

Tekst og analyse: Ida Haahr-Pedersen, Freja Clara Kerrn-Jespersen, Malene Angelo, Louise Holbek Kønigsfeldt, Trine Oxvig & Emil Borgsélius

Dataindsamling: Sofie Stage, Charlotte Møller Kjeldsen, Rasmus Thastum, Louise Holbek Kønigsfeldt, Malene Angelo, Solveig Jessen & Ida Haahr-Pedersen

Illustrationer: Mads Ortmann

Billeder: Jeppe Carlsen

Notatet er en del af et partnerskab mellem Børns Vilkår og Stryhns Familieselskab